

12. ZNACZENIE PRAWDY W ŻYCIU CZŁOWIEKA

I. PROSPEKT WARTOŚCI

Prawda to podstawowa wartość każdej istoty ludzkiej. Człowiek powinien posiadać i stale rozwijać w sobie potrzebę prawdziwego widzenia otaczającego go świata. Kierując się prawdą, jest wolny, jego czyny i myśli są prawdziwe, nawiązuje trwałe relacje osobowe, oparte na prawdzie, szczerości i szacunku. Prawda powinna być dla młodych osób jedną z najcenniejszych wartości, którą powinni kierować się w swoim codziennym życiu.

1.1. CEL OGÓLNY

Doświadczenie prawdy w życiu

1.2. CEL SZCZEGÓŁOWY

Bycie uczciwym względem siebie i drugiego człowieka

1.3. CEL WYCHOWAWCZY

Mówienie prawdy i jej poszanowanie

1.4. PROPONOWANE TEMATY

- Czym jest prawda?
- Dlaczego potrzebujemy prawdy w naszym życiu?
- Działania i uczynki dokonywane w zgodzie z prawdą.

1.5. ZADANIA DLA UCZNIĄ, SAMOWYCHOWANIE

→ NORMY

- Prawda rozwija osobowość i charakter człowieka.
- Postawa wierności sobie i drugiemu człowiekowi.
- Relacje międzyludzkie powinny być oparte na prawdzie.

→ ZASADY

- Szanuję godność i wolność drugiego człowieka.
- Otwarcie i szczerze wyrażam prawdę.
- Dążę do poznawania prawdy.
- Przyznaję się do winy, jestem prawdomówny.

1.6. ZADANIA DLA RODZICÓW

→ NORMY

- Budowanie więzi opartej na zaufaniu i otwartym komunikowaniu swoich emocji, potrzeb oraz pragnień.
- Należy wpajać młodej osobie zasady uczciwości i prawdomówności.
- Tworzenie relacji rodzinnej opartej na szczerości i prawdzie.

→ ZASADY

- Doceniam prawdomówność dziecka.
- Staram się pokazać dziecku skutki kłamstwa.
- Dostarczam dziecku dobrych wzorców.

1.7. ZADANIA DLA SZKOŁY, WYCHOWAWCY

→ NORMY

- Należy cenić prawdę i uwrażliwiać wychowanków na prawdę i dobro.
- Szkoła jest miejscem, w którym panuje dialog i otwartość nauczyciela względem podopiecznych.
- Misją szkoły powinno być przekazywanie prawdy uczniom.
- Relacje pomiędzy nauczycielem a wychowankami oparte są na prawdzie, szczerości i szacunku.
- Kierując się prawdą, nasze czyny i myśli są autentyczne.

→ ZASADY

- Staram się pielęgnować w uczniach podstawowe wartości człowieka tj. dobro, prawda i piękno.
- Rozwijam w uczniach zdolności poznawcze.
- Swoją postawą i zachowaniem daję uczniom dobre świadectwo.

1.8. SPOSÓB REALIZACJI

Nauczyciel inicjuje dyskusję na temat prawdy. Uczniowie mają za zadanie odpowiedzieć na zadane przez nauczyciela pytania.

Pytania pomocnicze:

- Czy zawsze należy mówić prawdę?
 - Jakie skutki niesie ze sobą dopuszczenie się kłamstwa?
 - Czy powinniśmy dążyć do prawdy za wszelką cenę, nawet gdy jest bolesna?
- Swoje wypowiedzi uczniowie referują na forum klasowym.

1.9. OSIĄGNIĘCIA, EFEKTY

Uczniowie, poprzez dążenie do prawdy, uczą się, poznają historię, rozwijają własną osobowość i kształtują charakter. Wiedzą, że tylko osoby mówiące prawdę zasługują na zaufanie. Rozumieją, że kłamstwo może krzywdzić zarówno ich samych, jak i innych ludzi.

1.10. ZAGROŻENIA

Środki masowego przekazu stały się dla młodych osób bardziej znaczącym wzorcem niż rodzice, wychowawcy czy bliscy. Należy mieć na uwadze, że media dopuszczają się kłamstwa, tzw. fake newsów. Młodzież nie potrafi odróżnić dobrych zachowań od złych. Nie wie, czym jest uczciwość, zaufanie i prawdomówność. Negatywne zachowania i kłamstwa w dużej mierze szkodzą rodzinnym kontaktom, a także samemu młodemu człowiekowi w jego relacjach z innymi.

II. WYBRANA LITERATURA Z KOMENTARZEM

TO

Żeby wreszcie mógł powiedzieć, co siedzi we mnie.

Wykrzyknąć: ludzie, okłamywałem was

Mówiąc, że tego we mnie nie ma,

Kiedy TO jest tam ciągle, we dnie i w nocy.

Chociaż właśnie dzięki temu

*Umiałem opisywać wasze łatwopalne miasta,
Wasze krótkie miłości i zabawy rozpadające się w próchno,
Kolczyki, lustra, zsuwające się ramiączko,
Sceny w sypialniach i na pobojuwiskach.*

*Pisanie było dla mnie ochronną strategią
Zacierania śladów. Bo nie może podobać się ludziom
Ten, kto sięga po zabronione.*

*Przywołuję na pomoc rzeki, w których pływałem, jeziora
Z kładką między sitowiem, dolinę,
W której echu pieśni wtórzy wieczorne światło,
I wyznaję, że moje ekstatyczne pochwały istnienia
Mogły być tylko ćwiczeniami wysokiego stylu,
A pod spodem było TO, czego nie podejmuję się nazwać.*

*TO jest podobne do myśli bezdomnego, kiedy idzie po mroźnym,
obcym mieście.*

*I podobne do chwili, kiedy osaczony Żyd widzi zbliżające się
ciężkie kaski niemieckich żandarmów.*

*TO jest jak kiedy syn króla wybiera się na miasto i widzi świat
prawdziwy: nędzę, chorobę, starzenie się i śmierć.*

*TO może też być porównane do nieruchomej twarzy kogoś,
kto poją, że został opuszczony na zawsze.*

*Albo do słów lekarza o nie dającym się odwrócić wyroku.
Ponieważ TO oznacza natknięcie się na kamienny mur,
i zrozumienie, że ten mur nie ustąpi żadnym naszym błaganiami.*

↑ Cz. Miłosz, *To*, w: tegoż, *Wiersze wszystkie*, red. A. Szulczyńska, wyd. Znak, Kraków 2018, s. 1159-1160.

KOMENTARZ

Utwór *To* ukazuje jedną z najcenniejszych wartości – jest nią prawda. Z tej wartości wywodzi się prawdomówność, zaufanie, szacunek, odpowiedzialność, którymi każdy człowiek powinien kierować się w swoim codziennym życiu. Wiersz

dotyczy prawdy, którą podmiot liryczny ukrywał przez dłuższy czas. Okłamywał swoich czytelników i bliskich. Przeprasza za to, że nie ujawnił prawdziwych emocji. Przyznaje czytelnikom, że długo ukrywał prawdę, ponieważ nie chciał ich rozczarować, pisząc o bólu, złości i biedzie. Zdaje sobie sprawę, że poprzez dopuszczenie się kłamstwa bardzo zawiódł wszystkich. Czuje się z tym źle. Odkąd pisze o prawdzie, jest szczęśliwy. Widzi ogromny sens swojego życia. Żałuje, że od samego początku nie był prawdomówny. Obiecuje, że zawsze będzie wyrażał siebie w sposób zgodny z prawdą. Poeta jest wrażliwy na ból i cierpienie drugiego człowieka.

Wiersz niesie przesłanie, że nie warto ukrywać swoich prawdziwych uczuć i emocji, ponieważ są one naturalną częścią ludzkiego życia i wypływają z wnętrza człowieka. Kłamstwo nigdy nie zapewni człowiekowi spełnionego życia.

III. NAUCZANIE

3.1. NAUCZANIE FILOZOFICZNE

W filozofii współczesnej, pojęcie i istotę prawdy głosił m.in. polski historyk filozofii Stefan Świeżawski. Podkreślał on również radość płynącą z jej poszukiwania. Prawda jest dla niego wartością najwyższą, która istnieje i może być tylko jedna. W swoim nauczaniu ważność prawdy porównywał z miłością „i prawda i miłość domagają się równorzędnego i pełnego wymiaru ich realizacji. A to stąd, że życie każdego człowieka dokonuje się dwutorowo, poprzez poznanie

i działanie. Do poznania ostateczną miarą ma być prawda, tak jak w przypadku działania miłość”¹. Świeżawski twierdził, że człowiek w pełnieniu swoich zadań powinien kierować się nie tylko dobrem, ale też rozumem.

Ponadto, filozof jasno zaznacza w swoich przekonaniach, że prawda nie może istnieć bez woli i miłości: „Jeżeli nie ma woli, nie ma też miłości, nie ma więc tej chęci poznania prawdy, radości z jej szukania i odkrywania – gaudium de veritate. Wtedy jest czysty intelektualizm, który z wiarą ma niewiele wspólnego. Musi być radość z prawdy! Żeby szukać raczej tego, co łączy, co jest wspólne, co prowadzi do bliższego, dokładniejszego poznania prawdy”². Człowiek powinien dążyć do poświęcania się prawdzie, praktykowania jej uczciwie w swoim codziennym życiu, poświęcając się w ten sposób pracy intelektualnej – nabywać sprawności intelektualnych tj. realizm, obiektywizm, uniwersalizm, które pomogą w budowaniu prawdziwego spojrzenia na świat”³.

-
- 1 K. Kamiński, „Uprawa intelektu” odkrywaniem prawdy – stanowisko Stefana Świeżawskiego, „Łódzkie Studia Teologiczne” 13 (2004), s. 85, [online:] https://bazhum.muzhp.pl/media/files/Lodzkie_Studia_Teologiczne/Lodzkie_Studia_Teologiczne-r2004-t13/Lodzkie_Studia_Teologiczne-r2004-t13-s85-94/Lodzkie_Studia_Teologiczne-r-2004-t13-s85-94.pdf [dostęp: 25.01.2022].
 - 2 Por. W. Bonowicz, *W stronę Nazaretu – rozmowa ze Stefanem Świeżawskim*, [online:] <https://tischner.pl/w-strone-nazaretu-rozmowa-ze-stefanem-swiezawskim/> [dostęp: 25.01.2022].
 - 3 Por. K. Kamiński, „Uprawa intelektu” ..., dz. cyt., s. 86.

Kolejnym filozofem, który zajmował się zagadnieniem prawdy był Martin Heidegger. Łączył on prawdę z bytem. Związek między prawdą a byciem myśliciel definiuje jako „bycie-prawdziwym (prawda) jako bycie-odkrywczym jest z kolei ontologicznie tylko na gruncie bycia-w-świecie”⁴.

Heidegger dokonał ontologicznej definicji prawdy, twierdząc: „Miejscem prawdy nie jest tylko wypowiedź, ani relacja między wypowiedzią a stanami rzeczy, a sam byt”⁵. Ponadto, stwierdzał, że istotą prawdy – tym, czego poszukiwał od samego początku – jest wolność.

3.2. NAUCZANIE DYDAKTYCZNE I PEDAGOGICZNE

Proces wychowawczy zakłada ukazanie wychowankom roli prawdy w ich życiu społecznym i indywidualnym. Ważne jest przede wszystkim rozwijanie wśród nich postawy twórczego i uczuciowego zaangażowania na rzecz prawdy. Zadaniem wychowawcy jest podkreślenie wartości odkrywania prawdy o świecie, o człowieku i Bogu, a także pokazanie, jak młodzi ludzie powinni dążyć do niej i doświadczać jej w dorosłym życiu. Wychowywani w prawdzie będą mogli z pewnością patrzeć w przyszłość, kierując się rzetelnością.

3.3. NAUCZANIE PSYCHOLOGICZNE

W życiu nastolatka prawda spełnia jedną z najważniejszych wartości. Jest wartością wyzwalającą, potrzebną do osiągnięcia spełnionego życia w społeczeństwie.

Rodzice powinni przede wszystkim praktykować z dziećmi postawy tj. prawdomówność, uczciwość czy zaufanie. Ich rolą jest pielęgnowanie relacji rodzinnych. Ponadto, należy obserwować rozwój emocjonalny dziecka. Nastolatek, który dopuszcza się kłamstwa, może przechodzić trudności egzystencjalne. Warto wtedy być blisko i pomóc.

IV. NAUCZANIE RELIGIJNE

4.1. TEOLOG

Jezus mówi o sobie w Ewangelii św. Jana, że jest Drogą, Prawdą i Życiem (por. J 14,6). Jeśli nie miłujemy Prawdy, odrzucamy ją, odrzucamy także zbawienie. Przeciwnością Prawdy jest kłamstwo. Księciem kłamstwa określony

4 M. Heidegger, *Bycie i czas. Biblioteka współczesnych filozofów*, tłum. B. Baran, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2008, s. 278.

5 A. Jank, *Istota prawdy w myśli Martina Heideggera*, [online:] <https://radykalnyslun.org/2018/05/31/istota-prawdy-w-mysli-martina-heideggera> [dostęp: 8.03.2022].

jest w Biblii szatan – istota, która zwodzi, oszukuje człowieka, odgradza go od prawdy i od zbawienia.

Chrześcijanin żyjący w prawdzie zbliża się ku Panu Bogu. Prawda jest mądrością, Słowem Bożym. Człowiek wychowujący się w prawdzie odkrywa wartość prawdy o świecie, samym sobie i Bogu. Człowiek powinien przez całe swoje życie doświadczać prawdy oraz wiedzieć, że nawet najtrudniejsza prawda jest lepsza od dopuszczenia się kłamstwa.

4.2. NAUCZANIE PAPIESKIE

” Potrzebujemy tego, abyśmy również w małych codziennych wyborach stawiali wyżej dobro niż wygodę – wiedząc, że właśnie tak prawdziwie przeżywamy życie. Powiedzmy to jeszcze raz: zdolność do cierpienia z miłości do prawdy jest miarą człowieczeństwa. Ta zdolność do cierpienia zależy jednak od rodzaju i od miary nadziei, jaką nosimy w sobie i na jakiej budujemy. Święci, ponieważ byli pełni wielkiej nadziei, potrafili przejść wielką drogę „bycia-człowiekiem” w taki sposób, jak to przed nami zrobił Chrystus.

↑ SpS 39.

” Trzeba jednak przyznać, że nie zawsze poszukiwanie prawdy zmierza konsekwentnie w tak wyraźnie określonym kierunku. Przyrodzone ograniczenia rozumu i niestałość serca często zaciemniają ludzkie poszukiwania i sprowadzają je na błędne drogi. Różne inne dążenia mogą się okazać silniejsze niż prawda. Zdarza się też, że człowiek ucieka wręcz przed prawdą, gdy tylko dostrzeże ją z oddali, gdyż lęka się jej konsekwencji. Nawet wówczas jednak, gdy jej unika, prawda wywiera wpływ na jego życie. Człowiek nie może przecież oprzeć swego życia na czymś nieokreślonym, na niepewności albo na kłamstwie, gdyż takie życie byłoby nieustannie nękanie przez lęk i niepokój. Można zatem określić człowieka jako tego, który szuka prawdy.

↑ FR 28.

” Kościół istnieje, aby przekazywać właśnie to: „osobową” Prawdę, Dobro i Piękno. Powinno być jasno widoczne, że wszyscy jesteście powołani, aby przekazywać nie siebie samych, ale tę egzystencjalną triadę jaką wspólnie kształtują prawda, dobro i piękno.

↑ Franciszek, *Prawda, Dobro i Piękno*, 19.03.2013, w: J.M. Bergoglio, *Kwiatki papieża Franciszka*, tłum. X. Bordas i in., Wydawnictwo M, Kraków 2013, s. 99.

4.3. PISMO ŚWIĘTE

„ Piłat zatem powiedział do Niego: „A więc jesteś królem?”. Odpowiedział Jezus: „Tak, jestem królem. Ja się na to narodziłem i na to przyszedłem na świat, aby dać świadectwo prawdzie. Każdy, kto jest z prawdy, słucha mojego głosu”. Rzekł do Niego Piłat: „Cóż to jest prawda?”. To powiedziawszy, wyszedł ponownie do Żydów i rzekł do nich: „Ja nie znajduję w nim żadnej winy”.

↑ J 18,37-38.

4.4. KATECHIZM KOŚCIOŁA KATOLICKIEGO

„Ludzie nie mogliby żyć razem, gdyby sobie nawzajem nie wierzyli, że nawzajem mówią sobie prawdę”⁶. Cnota prawdy oddaje sprawiedliwie drugiemu człowiekowi to, co mu się należy. Prawdomówność zachowuje złoty środek między tym, co powinno być wyrażone, a sekretem, który powinien być zachowany; wymaga ona uczciwości i dyskrecji. W duchu sprawiedliwości „człowiek na podstawie samej uczciwości powinien drugiemu przekazywać prawdę”⁷.

↑ KKK 2469.

6 Tomasz z Akwinu św., *Summa theologiae*, II-II, 109, 3, ad 1.

7 Tamże, II-II, 109, 3.

V. LITERATURA

Benedykt XVI, *Encyklika Spe salvi*, Wydawnictwo M, Kraków 2007.

Błasiak A., *Aksjologiczne aspekty procesu wychowania. Wybrane zagadnienia*, Wydawnictwo WAM, Kraków 2009.

Bonowicz W., *W stronę Nazaretu – rozmowa ze Stefanem Swieżawskim*, [online:] <https://tischner.pl/w-strone-nazaretu-rozmowa-ze-stefanem-swiezawskim/> [dostęp: 25.01.2022].

Chałas K., *Wartość prawdy czynnikiem wzmacniania bezpieczeństwa szkolnego/ edukacyjnego*, w: *Edukacyjne wymiary bezpieczeństwa*, red. J. Michalski, M. Wolińska, Wydawnictwo Naukowe Mazowieckiej Uczelni Publicznej w Płocku, Płock 2021, s. 17-31.

Miłosz Cz., *To*, w: tegoż, *Wiersze wszystkie*, red. A. Szulczyńska, wyd. Znak, Kraków 2018, s. 1159-1160.

Franciszek, *Prawda, Dobro i Piękno*, 19.03.2013, w: J.M. Bergoglio, *Kwiatki papieża Franciszka*, tłum. X. Bordas i in., Wydawnictwo M, Kraków 2013, s. 99.

Heidegger M., *Bycie i czas. Biblioteka współczesnych filozofów*, tłum. B. Baran, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2008.

Jan Paweł II, *Encyklika Fides et ratio*, w: tegoż, *Encykliki Ojca Świętego Jana Pawła II*, t. 2, red. S. Małysiak, Wydawnictwo Świętego Stanisława BM Archidiecezji Krakowskiej, Kraków 2005, s. 823–920.

Jank A., *Istota prawdy w myśli Martina Heideggera*, [online:] <https://radikalnyslonek.org/2018/05/31/istota-prawdy-w-mysli-martina-heideggera> [dostęp: 8.03.2022].

Kamiński K., *Uprawa intelektu odkrywaniem prawdy – stanowisko Stefana Świeżawskiego*, „Łódzkie Studia Teologiczne” 13(2004), s. 85–94, [online:] https://bazhum.muzhp.pl/media/files/Lodzkie_Studia_Teologiczne/Lodzkie_Studia_Teologiczne-r2004-t13/Lodzkie_Studia_Teologiczne-r2004-t13-s85-94/Lodzkie_Studia_Teologiczne-r2004-t13-s85-94.pdf [dostęp: 25.01.2022].

Prawda w życiu moralnym i duchowym, red. D. Probuca, Instytut Wydawniczy Maximum, Kraków 2009.

Starnawski W., *Prawda podstawą wspólnoty*, Wydawnictwo Salezjańskie, Warszawa 2005.

Tuchańska B., *Dlaczego prawda? Prawda jako wartość w sztuce, nauce i codzienności*, Wydawnictwo Poltext, Warszawa 2012.

Zatorski W., *Prawda w życiu człowieka*, Tyniec Wydawnictwo Benedyktynów, Kraków 2013.